

Тематична рубрика: **Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності).**

УДК 657.372.3

Трачова Д. М.

к.е.н., доцент, докторант

Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»,
**ОКРЕМІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ
ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА**

У статті розглянуто економічний зміст та завдання амортизаційної політики на підприємствах. Досліджено особливості ведення амортизаційної політики у наукових працях вчених. Обґрунтовано роль прискореної амортизації в стимулюванні інноваційного розвитку суб'єктів та перспективи її застосування в умовах вступу до Європейського союзу. Визначено основні напрямки удосконалення методичних положень щодо формування амортизаційної політики підприємств. Визначено доцільність застосування методів прискореної амортизації. Доведено, що реформування амортизаційної політики повинно відбуватися ззовні та з середини підприємства одночасно. В існуючих складових, формування амортизаційного фонду підприємства навіть за рахунок власних ресурсів неможливе та потребує втілення дієвих кроків нормативно-правового регулювання держави.

Ключові слова: бухгалтерський облік, знос, амортизаційна політика підприємства.

В статье рассмотрены экономическое содержание и задачи амортизационной политики предприятия. Исследованы особенности ведения амортизационной политики в трудах ученых. Обоснована роль ускоренной амортизации в стимулировании инновационного развития предприятий и перспективы ее применения в условиях вступления в Европейский союз. Определены основные направления совершенствования методических положений по формированию амортизационной политики предприятий. Определена целесообразность применения методов ускоренной амортизации.

Доказано, что реформирование амортизационной политики должно происходить извне и изнутри предприятия одновременно. В существующих составляющих, формирование амортизационного фонда предприятия даже за счет собственных ресурсов невозможно и требует осуществления действенных шагов нормативно-правового регулирования государства.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, износ, амортизационная политика предприятия.

Постановка проблеми. Прискорення морального зносу основних виробничих фондів підприємств під впливом науково-технічного прогресу призвело до того, що обладнання застаріває швидше, ніж зношується в процесі використання. Цей факт ігнорувався до тих пір, поки не з'явилася реальна перспектива виходу України на світовий ринок, де неможливо конкурувати з іншими виробниками, маючи існуючий рівень техніки та технології переважної частини українських підприємств. У зв'язку з цим облік темпів і рівня морального зносу в усіх його проявах стає дедалі актуальнішою темою. Актуальним і важливим на сучасному етапі є амортизаційна політика. Правильна амортизаційна політика веде до стабільності виробництва, його ефективності.

У світі накопичено величезний досвід використання амортизаційних відрахувань. Його ефективно впровадження в діяльність підприємств України сприятиме його вдосконаленню.

На даний час процес нарахування амортизації підприємствами носить декларативний характер і його якісна складова залежить від розміру та системи оподаткування підприємства.

Суми нарахованої амортизації не розглядаються бухгалтерами в рамках свого прямого призначення, у якості джерела інвестування в оновлення оборотних засобів. Сьогодні економічні реалії такі, що суми нарахованої амортизації використовуються у якості податкового важеля впливу на оподаткований прибуток підприємства.

Для суб'єктів господарювання, які знаходяться на загальній системі оподаткування, використання прискорених методів амортизації допомагає

збільшити розмір собівартості продукції, а, відповідно, зменшити податок на прибуток. Однак застосування прискорених методів амортизації на практиці відбувається тільки по відношенню до нових необоротних активів.

Вивчення формування амортизаційної політики з суто економічної точки зору без урахування облікової складової призвело до відмінності в трактуванні та порядку визначення економічного призначення ролі амортизації. На даний час облікова функція нарахованої амортизації реалізується тільки у якості регулювання оподаткування підприємства. Реальної функції відновлення необоротних активів амортизаційна політика підприємства на даний момент не має. Єдиним шляхом переформатування підходів до амортизаційної політики держав і підприємства є поєднання її економічної суті із обліковим механізмом реального накопичення коштів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ретроспективний аналіз теоретико-методичного забезпечення формування амортизаційної політики підприємства дозволяє констатувати той факт, що основним проблемам формування якісної облікової політики присвячені праці таких вчених, як Брошенко О.В., Гудзь О.Є., Караваєва Н.І., Крапля І.В., Кленін О., Олійник О.В. Незважаючи на різноманіття теоретичних і методологічних підходів по темі дослідження, багато питань, що стосуються формування амортизаційної політики підприємств, які вивчалися такими вченими, як Жердев Є.В., Правдюк О.Л., Проданчук М.А., Чорнявська Т.М. Вивченню джерел інвестування в оновлення необоротних активів присвячені праці таких науковців, як Кузнецова С.А., Партин Г.О. Віддаючи належне дослідженням і науковим розробкам провідних учених, варто зазначити, що окремі аспекти формування амортизаційної політики і її впливу на інноваційні процеси потребують подальшого дослідження.

Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень методики та організації облікового забезпечення формування амортизаційної політики підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Питання формування амортизаційної політики, її зміст і функції знаходяться в точці перетину

загальноекономічних і облікових теорій. З точки зору представників неокласичної економічної теорії, амортизацію можна трактувати як складову оптимального режиму господарювання окремих економічних одиниць за умови вільної конкуренції. Амортизаційна політика в сучасному розумінні - це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для формування амортизаційного фонду, спрямованого на забезпечення інноваційного розвитку підприємства [2].

Точкою перетину економічних і облікових теорій бухгалтерського обліку в частині формування амортизаційної політики можна назвати інституціональну теорію бухгалтерського обліку, яка набула розвитку в працях В.М. Жука [3,5]. Він наголошує, «..що бухгалтерський інститут не діє сам по собі, він підлягає більшому, ніж нам здається, зовнішньому впливу і його головним завданням є не стільки реєстрація фактів господарського життя з метою забезпечення інформацією зацікавлених користувачів, а – вирішення завдань, які виникають по ходу управління підприємством, галуззю, державою чи, навіть, світовою економікою» [4].

У ході дослідження встановлено, що основними категоріями амортизаційної політики є «знос» і «амортизація». Основним завданням амортизаційної політики вважається стійке економічне зростання, яке забезпечується використанням основного капіталу і регулярними інвестиціями в його оновлення і розвиток.

При дослідженні проблем ефективності формування амортизаційної політики підприємств і держави визначено, що одну з ключових ролей в ній відіграють теоретичні і методичні підходи до бухгалтерського обліку в цілому, що впливає на економічне трактування терміну «амортизація».

Вибір ефективної амортизаційної політики має важливе значення у забезпеченні ефективного оновлення основних засобів за рахунок внутрішніх джерел фінансування. Амортизаційна політика в такому випадку формується з урахуванням як зовнішніх вимог, так і внутрішньої специфіки конкретного підприємства.

Важливим питанням амортизаційної політики є вибір методу амортизації, тому що одним із головних джерел формування власних фінансових ресурсів є амортизаційні відрахування, розмір яких залежить від обраного методу [6]. В результаті наукових досліджень, котрі пройшли випробування практикою, розроблена велика кількість методів нарахування амортизації. Усі методи можна вважати рівноцінними, але кожен із них має як переваги, так і певні недоліки.

В ході вивчення літературних джерел визначено, що амортизаційна політика вітчизняних підприємств формується номінально, застосовуються переважно прямолінійні методи нарахування амортизації. Доведено, що державне регулювання амортизаційної політики має велику кількість протиріч. Так нормативна база з ведення бухгалтерського обліку не має належного застосування оскільки їх суперечать норми Податкового кодексу. Господарюючі суб'єкти не мають можливості маневрування складовими амортизаційної політики, а саме строками корисного використання, методами нарахування амортизації, які застосовуються для окремих груп необоротних активів, визначення справедливої ринкової вартості необоротних активів.

Здійснені в останні роки спроби по реформуванню амортизаційного системи (відміна податкового методу нарахування амортизації тощо) так і не дали вагомого економічного ефекту. В умовах дефіциту джерел фінансування інвестицій, високої вартості позикових коштів, банківських кредитів, амортизаційна політика так і не стала важелем активізації інвестиційної діяльності підприємств [1].

В результаті, основне завдання амортизаційної політики – підвищення інвестиційної активності і прискорене оновлення основних фондів – залишається невиконаним. У зв'язку з цим потрібно більш детальне вивчення проблем формування і реалізації амортизаційної політики, від ефективності якої залежить не тільки економічний і матеріально-технічний стан окремих підприємств, а й добробут держави в цілому.

Отже, залучення світового досвіду застосування прискореної амортизації в формуванні облікової політики українських підприємств, а саме застосування

прискореної амортизації буде стимулювати технічну революцію та переведе економіку країни на новий рівень.

В умовах економічних реформ, питання, що пов'язані зі змінами в обліку та аналізі господарської діяльності, стали предметом глибокого економічного дослідження. Особливу увагу в даному аспекті привертає дослідження стану та ефективності використання основних засобів, що обумовлюється тим, що основні засоби є необхідним фактором будь-якого виробництва, ефективність їх використання прямо пропорційно впливає на кінцеві результати господарської діяльності підприємств та створює можливість збільшення обсягу виробництва без додаткових капітальних вкладень. У даному зв'язку проблема вибору оптимального методу визначення амортизаційних відрахувань на сьогоднішній день є актуальною.

На даний час в Україні відсутній єдиний підхід до формування амортизаційної політики, що надавала б змогу стимулювати використання одного з найбільших інвестиційних ресурсів – основного капіталу підприємств. Це обумовлює необхідність створення системи амортизації, яка б у рамках загальнодержавного регламенту дала змогу кожному підприємству обирати найсприятливіші режими відновлення основних фондів.

Основні засоби постійно потребують уваги з метою підтримки їх у належному для використання стані. Це обумовлюється понесеними підприємствами витрат на ремонти і технічне обслуговування об'єктів основних засобів, а також на постійне їх оновлення.

В досліджуваних підприємствах Запорізької області амортизаційна політика є частиною облікової політики і носить номенклатурний характер. Ніяких довгострокових планів реконструкції виробничих потужностей або модернізації підприємства з узгодженням облікових даних і перспектив формування фінансових ресурсів на підприємствах не проводиться.

Суми нарахованої амортизації не розглядаються бухгалтерами досліджуваних підприємств в рамках свого прямого призначення, у якості джерела інвестування в оновлення оборотних засобів.

На досліджуваних підприємствах застосовуються переважно прямолінійний та кумулятивний методи амортизації. Причому для виробничих потужностей використовується виключно прямолінійний. Строки корисного використання і можливість переоцінки окреслюється нормами Податкового Кодексу і не мають необхідного запасу маневрування. В існуючих складових формування амортизаційного фонду підприємства, навіть за рахунок власних ресурсів неможливе та потребує втілення дієвих кроків без нормативно-правового регулювання держави.

Здійснення податкового протекціонізму повинно відбуватися в двох напрямках: за рахунок перерозподілу прибутку до оподаткування у якості цільового фінансування інноваційного оновлення необоротних активів та в дозволі скорочення строків експлуатації необоротних активів на стільки, наскільки дозволяє прибутковість організації за умови підтвердженого оновлення виробничих потужностей після закінчення строків експлуатації.

Контроль за здійсненням державного протекціонізму в частині пільгового оподаткування та спрямування коштів на інноваційне оновлення необоротних активів повинен здійснюватися за допомогою обов'язкових форм державної статистичної звітності. З цією метою пропонується застосування удосконаленої форми 11-ОЗ статистичний звіт «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію» зі скороченням терміну подання з річної на квартальну.

На нашу думку, це дозволить акумулювати прибуток підприємства на збільшення амортизаційного фонду. Це допоможе державі контролювати амортизаційну політику суб'єктів господарювання, які займають центральне місце в забезпеченні економічної стабільності.

Досвід країн з розвиненими ринковими відносинами свідчить про те, що важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств є уміло сформована облікова та амортизаційна політика на підприємстві.

Розробка амортизаційної політики підприємства повинна являти собою комплексний процес моделювання, при якому проводиться аналіз грошових

потоків від нарахування амортизації різними методами, динаміка введення-вибуття основних фондів, оподаткування і моделювання різних варіантів стану підприємства залежно від застосування тих чи інших заходів. Оптимальна амортизаційна та облікова політика повинні визначатися на основі комплексного підходу виходячи з конкретних економічних умов діяльності підприємств.

Висновки з проведеного дослідження. Аналіз діючої системи амортизації вказує на необхідність переходу від амортизації як засобу відшкодування вартості капіталу до амортизації, яка стимулює оновлення основного капіталу. Для цього пропонується використовувати найбільш поширені на практиці регулятори для досягнення конкретних цілей.

При комплексному впровадженні перелічених заходів, підприємства зможуть здійснювати необхідну амортизаційну політику. Безперечно, державна підтримка та додаткові ресурси дозволять прискорити технічне переобладнання підприємств в бік інноваційної складової, але і власні ресурси, які підприємства зможуть спрямовувати на фінансування інноваційного розвитку дадуть потужний поштовх до економічної стабільності.

Список використаних джерел:

1. Гудзь О.Є. Джерела формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал . – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/dzherela-formuvannya-finansovih-resursiv-silskogospodarskih-pidpriemstv.html> — Загл. с екрана
2. Жердев Є.В. Методичні засади формування амортизаційної політики на підприємствах [Електронний ресурс] / Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал . – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/metodichni-zasadi-formuvannya-amortizaciynoi-politiki-na-pidpriemstvah.html>. — Загл. с екрана
3. Жук В.М. Інституціональні засади розвитку професії бухгалтера / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. – 2010. - № 2. – С. 122-127.
4. Жук В.М. Наукова гіпотеза трактування бухгалтерського обліку як соціально-економічного інституту / В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. - 2012. – № 2. - С. 14-22.

5. Жук В.М. Наукове означення інституціональної теорії бухгалтерського обліку (на засадах ідеї сталого розвитку) / В.М. Жук // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – Кам'янець-Подільський: ПДАТУ. – 2009. – Вип. 17, том 2. - С. 139-146.
6. Правдюк О.Л. Сутність, завдання та контур фінансової політики в аграрній сфері економіки [Електронний ресурс] / Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал . – Режим доступу : <http://magazine.faaf.org.ua/sutnist-zavdannya-ta-kontur-finansovoi-politiki-v-agrarniy-sferi-ekonomiki.html>

Trachova D.M.

SOME ASPECTS DEPRECIATION POLICY OF ENTERPRISES

The article deals with economic content and objectives of depreciation policy in enterprises. The peculiarities of doing depreciation policy papers, scientists. The role of accelerated depreciation to stimulate the development of innovative business and prospects for its use in joining the European Union. The world has accumulated vast experience in the use of depreciation. Its effective implementation of business activity in Ukraine will contribute to its improvement. Studied that in developed economies are mainly used accelerated depreciation methods. Thus domestic depreciation methodology fully consistent with international standards. Currently, the process of depreciation enterprises is declarative component and its quality depends on the size and taxation of the company. Amounts accumulated depreciation accountants are not considered as part of its direct purpose, as a source of investment in the renewal of working capital. Sumy accumulated depreciation are used as leverage tax on taxable profits. The main directions of improvement of methodical provisions for depreciation policy formation enterprises. Determined the feasibility of accelerated depreciation methods. Proved that the depreciation policy reform should take place outside and from the middle of enterprises simultaneously. . Analysis of the current system of depreciation indicates the need to shift from depreciation as a means of recovery of capital to depreciation, which stimulates the renewal of fixed capital. For this purpose use the most common practice controls to achieve specific goals. Existing components

forming the depreciation fund company even from its own resources is impossible and requires effective implementation of the steps of the legal regulation of the state.

Keywords: accounting, depreciation, amortization policy of the enterprise..